

onderling ook verschille, vast staat, dat het historisch Christendom zijn tijd heeft gehad. Het past niet meer bij onze Kopernikaansche wereldbeschouwing, bij onze kennis van de natuur en van hare onveranderlijke wetten, bij onze moderne cultuur, bij de „Diesseitigkeit” van onze levensopvatting, bij onze waardschatting van materieele goederen. De gedachtenwereld der Schrift laat zich niet meer invoegen in het kader van onze denkbeelden. Heel het Christendom met zijn triniteit en incarnatie, met zijn schepping en val, met zijn schuld en verzoening, met zijn hemel en hel, behoort in eene verouderde wereldbeschouwing thuis en is met deze voorgoed voorbij gegaan; het spreekt ons geslacht niet meer toe en is door eene diepe kloof van ons modern bewustzijn en leven gescheiden. De „Schlagwörter” God, ziel, onsterfelijkheid, zegt Meyer-Benfey, hebben hun zin voor ons verloren. Wie gevoelt heden nog behoefte, om over Gods bestaan te disputeeren? Wij hebben God niet meer noodig, er is voor Hem in onze wereld geen plaats meer. Laat de oude kluizenaar in het bosch nog voortgaan, zijn God te vereeren. Wij, jongeren van Zarathustra, weten dat God dood is en niet meer zal opstaan ¹⁾).

Het samenvallen van deze verzaking van het Christendom met de innerlijke tweespalt, die in het moderne leven ons treft, geeft echter aanleiding tot de vraag, of beide verschijnselen soms ook met elkander in oorzakelijk verband staan. En deze vraag dringt zich te sterker aan ons op, als wij zien, dat niemand over het verlies van de Christelijke religie zich troosten kan en ieder op het zoeken van een nieuwen godsdienst bedacht is. Want al zijn er duizenden, die zeggen

1) *Meyer-Benfey*, *Moderne Religion*. Leipzig, Diederichs 1902, blz. 130.